

2005 M. ANGLŲ KALBOS VALSTYBINIO BRANDOS EGZAMINO REZULTATŲ KOKYBINĖ ANALIZĖ

N. Burneikaitė, R. Juknevičienė, dr. I. Šeškauskienė

Įvadas

Analizės tikslai ir uždaviniai

2005 m. valstybinio anglų kalbos egzamino rezultatų kokybine analize siekiama:

- įvardyti, kokie mokinių gebėjimai buvo tikrinami,
- nurodyti, kokiomis užduotimis buvo tikrinami įvardyti mokinių gebėjimai,
- komentuoti egzaminą laikusių mokinių pasiekimų stipriąsias ir silpnąsias puses,
- teikti rekomendacijas mokiniams, mokytojams, testų bei vertinimo instrukcijų rengėjams.

Medžiaga ir šaltiniai

Kokybinė analizė buvo atliekama remiantis 400 kandidatų darbų bei jų pagrindu atlikta statistinė egzamino rezultatų analizė. Atliekant analizę taip pat remtasi kitais šaltiniais, kurių sąrašas pateikiamas leidinio gale.

Analizės struktūra

Kokybinė analizė skirstoma į tokias dalis:

1. klausymo gebėjimų testo rezultatų analizė;
2. skaitymo gebėjimų testo rezultatų analizė;
3. kalbos vartojimo testo rezultatų analizė;
4. rašymo gebėjimų testo rezultatų analizė;
5. bendrosios rekomendacijos;
6. literatūra.

1. Klausymo gebėjimų testo rezultatų analizė

Klausymo testo specifikacija

Testo lygis

Klausymo gebėjimų tikrinimo užduotys atitinka Bendrosiose programose ir išsilavinimo standartuose numatytus išplėstinio kurso sakinio teksto supratimo pasiekimų reikalavimus, kurie orientuojami į Europos Tarybos nustatytą kalbos mokėjimo lygį „Aukštuma“ (*Vantage*) (B2).

Testo formatas

Klausymo testas susideda iš trijų dalių.

Kiekvieną dalį sudaro įrašytas tekstas ir sakinio teksto supratimo užduotis.

Tekstų ilgis/trukmė

Klausymo testo trukmė yra 25 minutės. Visi trys tekstai klausomi po du kartus.

Punktų skaičius. Taškų skaičius

Klausymo teste yra 25 punktai: pirmojoje dalyje – 7, antrojoje – 5, trečiojoje – 13 punktų. Kiekvieno punkto svoris yra 1 taškas, maksimalus surenkamų taškų skaičius – 25.

Tekstų tipai ir žanrai

1 tekstas – informacinis tekstas su samprotavimo elementais, pažintinė radijo laida, interviu.

2 tekstas – informacinis tekstas su samprotavimo elementais, pažintinė radijo laida, interviu.

3 tekstas – informacinis tekstas, pažintinė radijo laida, interviu.

Tekstų pobūdis

Tekstai arba tekstų ištraukos yra autentiškos, kalba bendrinė, tempas natūralus.

Tikrinami gebėjimai:

- suprasti pagrindines mintis (1 ir 2 užduotis),
- suprasti detales (1 ir 3 užduotis),
- analizuoti ir vertinti informaciją (1, 2 ir 3 užduotis),
- atrinkti, atskirti informaciją (3 užduotis).

Užduočių tipai

1 užduotis – uždarojo tipo: rasti ir pažymėti teksto turinį atitinkančius ir neatitinkančius teiginius.

2 užduotis – uždarojo tipo: parinkti reikiamą atsakymą/teiginį iš kelių pasirinkčių.

3 užduotis – atvirojo tipo: įrašyti į sakinius praleistus žodžius, frazes.

Tekstų temos

Klausymo testo tekstų turinys atitinka šias egzamino programoje numatytas temas ir potenius:

1 užduotis – žmogus ir aplinka, gyvenimo formos mieste ir kaime, sveika gyvensena, aplinkos apsauga, dabarties ekologijos problemos, jų sprendimo būdai.

2 užduotis – žmogus ir aplinka, ekologija, šalies flora ir fauna. Mokslas ir technika, naujais moksliniai tyrinėjimai.

3 užduotis – kultūra, mokslas ir technika, iš mokslo žmonių gyvenimo, naujais moksliniai tyrimai.

Vertinimas

Vertinant atvirojo klausymo testo punktus, rašybos klaidos nevertinamos, jei jos nekeičia žodžio/sakinio gramatinės formos ir/ar reikšmės/prasmės.

Klausymo gebėjimų tikrinimo testo rezultatai. Statistinės analizės interpretacija

Klausymo testo rezultatų vidurkis.

Kaip matyti iš klausymo testo taškų pasiskirstymo kreivės (žr. Statistinės analizės 2 diagrama, 2 p.), klausymo testo rezultatų vidurkis yra 13,58 taškų (iš 25 galimų).

Pirmoji klausymo testo užduotis

Pagal statistinės analizės rezultatus pirmosios klausymo užduoties sunkumas yra 70. Tai reiškia, kad ši užduotis mokiniams buvo pakankamai lengva. Šios užduoties skiriamoji geba 22,26, tai reiškia, kad ši užduotis nevisiškai gerai atskyrė stipresnius kandidatus nuo silpnesniųjų, greičiausiai todėl, kad buvo per lengva.

1-ojo punkto neigiama skiriamoji geba (-3,33) rodo, jog šis punktas netinkamai paskirstė mokinius, t.y., šį punktą kai kurie stipresnieji kandidatai atliko blogiau nei kai kurie silpnesnieji kandidatai. Tai galima paaiškinti tuo, kad šis punktas yra pirmasis klausymo testo ir viso egzamino punktas, todėl, galbūt dėl streso, ne visi mokiniai sugebėjo teisingai jį atlikti. Galimas ir kitas aiškinimas: ne visi stipresnieji kandidatai žino, kad žodis *fifteen* gali būti kirčiuojamas dvejopai (antrajame skiemenyje ir pirmajame skiemenyje), todėl išgirdę jiems galbūt neįprastą žodžio tarimo variantą (kirtis pirmajame skiemenyje), šio žodžio neatpažino ir supainiojo jį su žodžiu *fifty* (kirtis pirmajame skiemenyje), o silpnesnieji kandidatai galėjo atspėti teisingą atsakymą.

Atlikdami užduotis, kuriose reikia pažymėti teksto turinį atitinkančius ar neatitinkančius teiginius, mokiniai turėtų taikyti tokias strategijas: gerai išsiskaityti į užduoties klausimus/teiginius ir pasinaudoti jais numatant teksto turinį; pasibraukti esminius žodžius; prisiminti, kad klausomame tekste informacija pateikiama nebūtinai tais pačiais žodžiais, kaip teiginiuose, todėl stengtis suvokti prasmę ir sieti teiginius pagal prasmę, o ne pagal pavienius žodžius.

Antroji klausymo testo užduotis

Pagal statistinės analizės rezultatus antrosios klausymo užduoties sunkumas yra 51,05. Tai reiškia, kad ši užduotis mokiniams buvo vidutinio (normalaus) sunkumo. Šios užduoties skiriamoji geba yra 34,33, tai reiškia, kad ši užduotis pakankamai gerai (geriau nei pirmoji užduotis) atskyrė stipresnius kandidatus nuo silpnesniųjų.

Teisingai atlikta užduotis rodo, kad mokiniai aiškiai suprato sakytinio teksto pagrindines mintis, teisingai analizavo ir įvertino faktinę informaciją. Užduotimi nereikalaujama suprasti kalbėtojo požiūrio, nuostatos. Užduočių rengėjai turėtų atkreipti dėmesį į tai, kad B2 lygio užduotys apima ir tokius punktus, kuriais reikalaujama nusakyti autoriaus nuomonę, vertinimą ir pan.

Atlikdami kelių pasirinkčių tipo užduotis, mokiniai turėtų taikyti tokias strategijas: perskaičius teiginius, nustatyti, ar jais galima patikrinti faktinę informaciją ar abstrakčią informaciją skaitant atsakymų pasirinktis, pasibraukti esminius žodžius; klausantis pirmąjį kartą, pažymėti teisingą atsakymą, kuris atrodo teisingas; klausantis antrąjį kartą, įsitinkinti, ar visas teiginys (visa jame esanti informacija) atitinka klausomo teksto turinį; visose trijose atsakymų pasirinktyse paprastai būna tokių žodžių, kurie skamba tekste, tačiau nereikėtų apsiriboti atskirų žodžių atpažinimu, o klausytis, kokia mintis išreiškiama.

Trečioji klausymo testo užduotis

Pagal statistinės analizės rezultatus trečiosios klausymo užduoties sunkumas yra 48,96. Tai reiškia, kad ši užduotis mokiniams buvo vidutinio (normalaus) sunkumo. Šios užduoties skiriamoji geba yra 49,10; tai reiškia, kad ši užduotis labai gerai atskyrė stipriuosius kandidatus nuo silpnųjų (daug geriau nei 1-oji ir 2-oji klausymo testo užduotys). Taip yra greičiausiai todėl, kad tai yra atvirojo tipo užduotis, kuri nepalieka jokios galimybės atspėti atsakymą, ir stiprieji kandidatai ją atliko geriau nei silpnieji kandidatai.

Lengviausi buvo tie punktai, kuriais reikalaujama įrašyti trūkstantą informaciją į tokį patį ar labai panašų kontekstą, koks buvo pateikiamas sakininiame tekste. Mokiniai girdėjo tą pačią leksinę ir gramatinę struktūrą, kurią perskaitė užduoties punkte, todėl jiems buvo lengva rasti reikiamą žodį ir perkelti jį į rašytinį tekstą. Tokie buvo 6-asis punktas (sunkumas – 83,75): ...*students, teachers, government officials, journalists* ..., 10-asis punktas (sunkumas – 71,75): *It took 6 or 7 years ...* . ir 9-asis punktas (sunkumas – 61, 25): ... *it was a long and careful task*.

Panašias strategijas taikyti kandidatai galėjo ir atlikdami 3-ąjį punktą *sociology, economics and psychology*, tačiau, matyt, sunkumų sukėlė pats leksinis vienetas – ne visiems mokiniams pažįstamas terminas *sociology*, nepaisant to, kad jis yra tarptautinis žodis, turintis tapatų atitikmenį lietuvių kalboje. (Šio punkto sunkumas – 37, 25).

Sunkiausias buvo 2-asis punktas (sunkumas – 14,00), kuriuo buvo tikrinamas laiko raiškos suvokimas. Dauguma mokinių nesuvokia/neatpažįsta laiko raiškos formos *in the 1970's*.

Sunkūs buvo ir tie punktai, kuriais tikrinamas gebėjimų kompleksas – (1) atskirti reikiamą informaciją ir (2) pritaikyti ją komunikaciniame kontekste. Taikant komunikaciniame kontekste gali prireikti pakeisti girdimą žodžio formą, nes to žodžio kontekstas girdimame tekste ir užduoties punkte gali skirtis. Pvz., 12-ju punktu (sunkumas – 19,75) reikalaujama atskirti informaciją apie tai, kas kalbėtojui buvo lengva, ir kas buvo sunku, bei įrašyti tinkamą veiksmažodį į sakinį, pakeičiant veikiamosios rūšies formą neveikiamosios rūšies forma. Daug mokinių nesugebėjo atskirti informacijos (*what to leave out, what to put in*), nors apie tai buvo kalbama keletą kartų. Daug mokinių taip pat nesugebėjo pakeisti veiksmažodžio formos pagal sakinio kontekstą (*what to leave out → what should be left out*).

Užduočių ir vertinimo instrukcijų rengėjai tokio tipo užduotims turėtų numatyti lankstesnę vertinimo sistemą, leidžiančią tiksliau įvertinti mokinių atsakymus. Pavyzdžiui, skiriant 2 taškus už atvirojo tipo atsakymus, būtų galima geriau diferencijuoti priimtinius, iš dalies priimtinius ir visiškai nepriimtinius atsakymus:

2 taškai	1 taškas	0 taškų
<i>university, univercity</i>	<i>universities</i>	<i>American University</i>
<i>a textbook, tekstbook</i>	<i>a reading text</i>	<i>takes book</i>
<i>journalists</i>	<i>gernalists, jurnalists and anyone</i>	<i>jornalist, journalistic, žurnalist</i>
<i>careful, carefull</i>		<i>keful, correful, caring, hard</i>
<i>6 to 7</i>	<i>seven</i>	<i>16</i>
<i>point of view</i>		<i>pointerview, ponterview, point a vju, pointeffju, point of you, point of us</i>
<i>left out</i>	<i>leaved out</i>	<i>put in and leave out</i>
<i>poetry</i>	<i>poesy</i>	<i>poetry, portrey</i>

Toks vertinimas padėtų pasiekti egzamino tikslų derinant kriterinio ir norminio vertinimo principus – tiksliau įvertinus mokinius pagal jų parodytus pasiekimus, būtų lengviau juos išrikiuoti į eilę.

Pamokoje vertinant atvirųjų užduočių atsakymus, jei punktui skiriamas vienas taškas, už iš dalies priimtina atsakymą galima skirti pusę taško.

Atlikdami tokio tipo užduotis, mokiniai turėtų taikyti tokias strategijas: gerai išsiskaityti į užduoties teiginį ir suvokti jo prasmę; iš teiginio konteksto numatyti, kokią kalbos dalį reikės įrašyti paliktuose tarpuose; klausantis pirmąjį kartą, užrašyti informaciją, kuri atrodo tinkama pagal prasmę; klausantis antrąjį kartą, patikslinti, ar įrašyto žodžio forma tinka pagal lingvistinį sakinio kontekstą.

2. Skaitymo gebėjimų testo rezultatų analizė

Skaitymo testo specifikacija

Testo lygis

Skaitymo gebėjimų tikrinimo užduotys atitinka Bendrosiose programose ir išsilavinimo standartuose numatytus išplėstinio kurso rašytinio teksto supratimo pasiekimų reikalavimus, kurie orientuojami į Europos Tarybos kalbos mokėjimo lygį „Aukštuma“ (*Vantage*) (B2).

Testo formatas

Skaitymo testas susideda iš trijų dalių.

Kiekvieną dalį sudaro rašytinis tekstas ir teksto supratimo užduotis.

Tekstų ilgis

Visų skaitymo tekstų (be užduočių) apimtis yra apie 1700 žodžių (galimas maksimalus žodžių skaičius – 1900).

Punktų skaičius. Taškų skaičius

Skaitymo teste yra iš viso 25 punktai. Kiekvienas klausimas įvertintas 1 tašku. Maksimalus surenkamų taškų skaičius – 25.

Tekstų tipai, žanrai, pobūdis, šaltinis

1 užduotis – mišraus tipo tekstas, dominuoja aprašymas. Adaptuotas straipsnis iš laikraščio *Guardian Weekly*.

2 užduotis – mišraus tipo tekstas, dominuoja samprotavimas. Adaptuotas straipsnis iš laikraščio *Financial Times*.

3 užduotis – mišraus tipo tekstas su aprašymo, pasakojimo, samprotavimo elementais. Adaptuotas straipsnis iš žurnalo *Student Network*.

Užduočių tipai

1 užduotis – parinkti tinkamą teksto dalį.

2 užduotis – išrinkti teisingą teiginį iš keleto pateiktų (kelių pasirinkčių užduotis).

3 užduotis – sieti tekstą su pavadinimu (1–5 punktai); Įrašyti į tekstą (sakinį) praleistus žodžius (6–10 punktai).

Tikrinami gebėjimai

1 užduotis – suprasti esminę informaciją, loginę struktūrą. Suprasti ir nustatyti loginius bei prasminius ryšius.

2 užduotis – suprasti esminę informaciją, pagrindinius argumentus, potekstę, autoriaus požiūrį ir nuostatą. Skirti pagrindinę informaciją nuo antraeilės, faktus nuo nuomonės, tvirtinimus nuo pavyzdžių.

3 užduotis – suprasti esminę informaciją, pagrindinę mintį bei informaciją, papildančią pagrindinę mintį. Suprasti detales. Rasti tekste informaciją ir ją tinkamai sudėlioti.

Laikas

Skaitymo testui atlikti skirta 55 minutės.

Pastaba: teoriškai numatomos 55 minutės, tačiau praktiškai mokiniai gali skirti skaitymui daugiau laiko, nes skaitymo sąsiuvinis susegtas kartu su kitų testų sąsiuviniais, ir laiko neįmanoma kontroliuoti.

Tekstų temos

Skaitymo testo tekstai savo turiniu apima šias programoje numatytas temas:

1 tekstas – kelionės (miestai ir šalys, įvairiapusė informacija apie kraštą ir žmones): kultūra, menas, architektūra: mokslas ir technika (naujausi tyrimai).

2 tekstas – šiuolaikinės informacijos priemonės (internetas, kompiuteris ir kitos IT).

3 tekstas – jaunimo gyvenimas (laisvalaikis, sportas, ateities planai, darbas ir mokymasis).

Vertinimas

Vertinant atvirosius skaitymo testo punktus, rašybos klaidos nevertinamos, jei jos nekeičia žodžio/sakinio gramatinės formos ir/ar reikšmės/prasmės.

Skaitymo gebėjimų tikrinimo testo rezultatai. Statistinės analizės interpretacija

Skaitymo testo rezultatų vidurkis

Kaip matyti iš skaitymo testo taškų pasiskirstymo kreivės (žr. Statistinės analizės 3 diagrama, 2 p.), skaitymo testo rezultatų vidurkis yra 11,99 taškų (iš 25 galimų).

Pirmoji skaitymo užduotis

Pagal statistinės analizės rezultatus pirmosios skaitymo užduoties sunkumas yra 58,61; tai reiškia, kad ši užduotis mokiniams buvo vidutinio sunkumo. Šios užduoties skiriamoji geba 36,55; tai reiškia, kad ši užduotis gerai atskyrė stipresnius kandidatus nuo silpnesniųjų.

Du užduoties punktai buvo ypač lengvi: 1-ojo punkto sunkumas 83, 6-ojo punkto – 82. 1-ajame punkte mokiniai lengvai atpažino struktūrą *much more ... than*, o 6-ajame punkte – mokiniai lengvai įterpė sudėtinio sakinio pagrindinį sakinį (*main clause*) *the team discovered that*.

Antroji skaitymo užduotis

Pagal statistinės analizės rezultatus pirmosios klausymo užduoties sunkumas yra 45,53; tai reiškia, kad ši užduotis mokiniams buvo vidutinio sunkumo. Šios užduoties skiriamoji geba 49,58; tai reiškia, kad ši užduotis padėjo gerai (dar geriau nei pirmoji) paskirstyti kandidatus.

Trys punktai (2, 4 ir 5) buvo sunkesni (sunkumas atitinkamai 32,00; 30,50; 30,50), du punktai (1 ir 6) buvo gana lengvi (sunkumas atitinkamai 64,75; 62,00; 59,00).

Mokiniai turėjo pabaigti teiginius, pasirinkdami vieną teisingą atsakymą iš trijų pasirinkčių. Atlikdami šią užduotį mokiniai galėjo taikyti vieną iš dviejų strategijų: (1) pirmiausia perskaityti teiginius, susipažinti su sakiniiais, kuriuos reikia pabaigti, o tada skaityti tekstą ir ieškoti atitinkamų teiginių tekste, arba (2) pirmiausia atidžiai perskaityti visą tekstą, o tada skaityti užduoties teiginius/sakinius ir sieti juos su teksto mintimis. Teiginiai/sakiniai pateikiami prieš tekstą, ir tai netiesiogiai suponuoja pirmąją strategiją, tačiau antroji strategija gali būti lygiai taip pat veiksminga, jei mokiniai yra įgudę ją taikyti.

Trečioji skaitymo užduotis

Pagal statistinės analizės rezultatus trečiosios skaitymo užduoties sunkumas yra 41,35, tai reiškia, kad ši užduotis mokiniams buvo vidutinio sunkumo. Šios užduoties skiriamoji geba 39,58, tai reiškia, kad ši užduotis padėjo gerai paskirstyti kandidatus.

Mokiniai turėjo surasti tekste specifinę informaciją ir susieti ją su teiginiais, pateiktais prieš tekstą (1–5 punktai) arba įrašyti ją į tarpus sakiniuose (6–10 punktai). Tam reikia mokėti taikyti atrankinio (selektyviojo) skaitymo strategijas, t.y. surasti tas vietas tekste, kurios pagal prasmę atitinka užduotyje pateiktus teiginius, ieškoti reikalingos informacijos, atmesti nereikalingą informaciją. Atvirojo tipo punktais (6–10) reikalaujama ypač atidžiai išsiskaityti į kamieninius užduoties teiginius ir gerai suvokti jų prasmę bei gramatinę struktūrą.

Atliekant tokio tipo užduotis būtina gerai išsiskaityti į kamieninius užduoties teiginius, išanalizuoti sakinio struktūrą ir numatyti, kokias gramatines formas reikės įrašyti į tarpus.

Sunkiausias šios užduoties punktas buvo atvirojo tipo (6 punktas, sunkumas 11,75), lengviausias – taip pat atvirojo tipo (8 punktas, sunkumas 69,75).

3. Kalbos vartojimo testo rezultatų analizė

Kalbos vartojimo testo specifikacija

Testo lygis

Kalbos vartojimo žinių ir gebėjimų tikrinimo užduotys atitinka Bendrosiose programose ir išsilavinimo standartuose numatytus išplėstinio kurso pasiekimų reikalavimus, kurie recepcinėje veikloje orientuojami į Europos Tarybos kalbos mokėjimo lygį „Aukštuma“ (*Vantage*) (B2), o produkavimo veikloje – į lygį „Slenkstis“ (*Threshold*) (B1).

Testo formatas. Užduočių tipai

Kalbos vartojimo testas sudarytas iš trijų užduočių:

- 1 užduotis – įrašyti į tekstą tinkamus žodžius nesinaudojant žodžių sąrašu.
- 2 užduotis – įrašyti tinkamą duoto žodžio formą į reikiamą vietą eilutėje.
- 3 užduotis – transformuoti sakinio dalį.

Punktų ir taškų skaičius

Kalbos vartojimo teste iš viso yra 50 punktų:

- 1 užduotis – 17 punktų, po 1 tašką už kiekvieną teisingai atliktą punktą;
- 2 užduotis – 17 punktų, po 1 tašką už kiekvieną teisingai atliktą punktą;
- 3 užduotis – 8 punktai, po 2 taškus už kiekvieną teisingai atliktą punktą.

Bendra surinktų taškų suma dalijama iš dviejų, todėl maksimaliai galima surinkti 25 taškus.

Vertinimas

Vertinant buvo atsižvelgiama į rašybos klaidas ir skiriama 0 taškų už atsakymus su rašybos klaidomis. Trečiosios užduoties atsakymai dalijami į dvi dalis, iš kurių kiekvieną atlikus teisingai skiriama po 1 tašką, t.y. po 2 taškus visą teisingai atliktą punktą.

Laikas

Visam kalbos vartojimo testui atlikti skiriama 30 minučių.

Pastaba: teoriškai numatomos 30 minučių, tačiau praktiškai mokiniai gali patys spręsti, kiek laiko skirti užduočiai.

Tikrinami gebėjimai

Kalbos vartojimo testu tikrinamos vartosenos žinios ir šie gebėjimai:

- taisyklingai vartoti įvairias kalbos dalis ir gramatines struktūras, reiškiant įvairias semantines kategorijas, pvz., egzistencijos, požymio, kokybės, priežasties lyginimo, laiko, vietos, priešpriešos, būdo (semantinė kompetencija);
- siejant formą ir reikšmę taisyklingai vartoti veiksmažodžių gramatines formas (gramatinė kompetencija);
- siejant formą ir reikšmę taisyklingai vartoti tarnybinius žodelius ir leksines-gramatines struktūras (leksinė kompetencija);
- taikant rašybos taisykles, taisyklingai rašyti žodžius (ortografinė kompetencija).

Kalbos vartojimo testui atlikti reikalingi (ir todėl netiesiogiai patikrinami) ir šie rašytinio teksto suvokimo gebėjimai:

- skaityti ir suprasti esminę informaciją ir pagrindinę rašytinio teksto mintį;
- detalai suprasti ir analizuoti rašytinį tekstą ir jo struktūrą bei junglumą;
- suprasti teksto loginius bei prasminius ryšius;
- suprasti minties plėtojimo eigą.

Kalbos vartojimo testui atlikti reikalingos (ir todėl netiesiogiai patikrinamos) šios strategijos:

- išigilinti į pagrindinę mintį ir sekti minties dėstymą;
- išnagrinėjus sakinio struktūrą, spėti trūkstamo žodžio gramatines savybes (kalbos dalis);
- norint geriau suprasti kontekstą, išsiversti jį į gimtąją kalbą;
- spėjant nežinomų žodžių reikšmę, remtis atraminiais žodžiais kontekste;
- taikyti žodžių darybos žinias spėjant žodžių reikšmę ir/ar sudarant žodžių vedinius.

Tekstų tipai ir tematika

Kalbos vartosenos žinios ir jų taikymas tikrinami teksto lygmeniu (1 ir 2 užduotis) bei sakinio lygmeniu (3 užduotis).

1 užduotis - publicistinis straipsnis apie sportą ir sveiką gyvenseną.

2 užduotis – A tekstas: publicistinis straipsnis apie nekilnojamo turto kainas Vilniuje.

B tekstas: pasakojimas-interviu apie kompiuterių žaidimų kūrėją ir jo karjerą.

3 užduotis - atskiri sakiniai.

Kalbos vartojimo testo rezultatai. Statistinės analizės interpretacija

Kalbos vartojimo testo rezultatų vidurkis

Kaip matyti iš kalbos vartojimo testo taškų pasiskirstymo kreivės (žr. Statistinės analizės 4 diagrama, 2 p.), kalbos vartojimo testo rezultatų vidurkis yra 13,58 taškų (iš 25 galimų).

Pirmoji kalbos vartojimo testo užduotis

Pagal statistinės analizės rezultatus šios užduoties sunkumas buvo 48,81.

Užduotimi buvo tikrinami specifiniai gebėjimai: suvokiant konteksto turinį, sugalvoti ir tinkamai pavartoti reikiamos gramatinės kategorijos žodį; taisyklingai vartoti tarnybinius žodelius: daiktavardžių determinantus (įvardžius ir artikius), prielinksnius, jungtukus ir dalelytes; taisyklingai vartoti frazių veiksmažodžių prielinksnius; taisyklingai vartoti leksinius vienetus (*take/do/have exercise* ir *keep/get/stay fit*).

Statistinė analizė rodo, kad dauguma mokinių sugeba teisingai vartoti: prielinksnį *at* vietai reikšti (2 punktas), santykinius prieveiksnius *why* ir *where*, prijungiančius pažyminio šalutinius sakinius (5 ir 14 punktai), neigiamą dalelytę *not* (15 punktas).

Dauguma mokinių nesugeba teisingai vartoti: frazių veiksmažodžių ir veiksmažodžių, vartotinių su specialiais prielinksniais (13 punktas *work out*, 16 punktas *contribute to*); santykinio įvardžio *which*, prijungiančio šalutinį sakinį, kuriuo apibūdinamas visas pagrindinis sakiny (17 punktas).

Statistinė analizė taip pat rodo, kad mokiniams geriau sekėsi atlikti tuos punktus, kuriuose pavyko pritaikyti vertimo į gimtąją kalbą strategiją ir tokiu būdu sugalvoti reikiamą žodį (5 punktas, 14 punktas). Daugiau sunkumų kėlė specifiniai anglų kalbos fraziniai veiksmažodžiai, vartotini su specialiais prielinksniais (4 punktas *combined with*, 12 punktas *work out*, 16 punktas *contribute to*). Nemažai mokinių klydo parinkdami reikiamas žodžių junginių dalis. Nors klaidų analizė rodo, kad dažnas sėkmingai nuspėjo reikiamo žodžio kalbos dalį, t.y. sugebėjo suprasti sintaksinius ryšius, tačiau klydo parinkdami tinkamą žodį (3 punktas: junginyje *take/do/have relatively little general exercise* vietoj reikiamų veiksmažodžių rašė *make, are*; 13 punktas: vietoj *keep/get/stay fit* vartotas netinkami žodžiai *become, are*).

Antroji kalbos vartojimo testo užduotis

Pagal statistinės analizės rezultatus šios užduoties sunkumas buvo 41,12.

Užduotimi buvo tikrinami specifiniai gebėjimai: atpažinti situacijas, kuriose reikia vartoti veiksmažodžio formas, reiškiančias veikiamosios ir neveikiamosios rūšies veiksmus; transformuojant žodį sudaryti reikiamas veiksmažodžio formas ir taisyklingai parašyti žodį.

Statistinė analizė rodo, kad dauguma mokinių, remdamiesi konteksto informacija, sugeba parinkti ir sudaryti paprastas veiksmažodžio formas, reiškiančias: veikiamosios rūšies dabarties veiksmą (1 punktas: *Today the price of an apartment starts at 2,000 euros*); veikiamosios rūšies praeities veiksmą (10 punktas: *he came to the music business*; 12 punktas: *before I discovered music*).

Dauguma mokinių, remdamiesi duotu kontekstu, nesugeba parinkti ir sudaryti sudėtingų, iš pagalbinio ir reikšminio veiksmažodžio sudaromų, formų, reiškiančių: veikiamosios rūšies būsimąjį laiką atliktinio veiksmo (6 punktas: *by the end of this month British Airways will have added regular flights from London*); neveikiamosios rūšies esamojo laiką eigos veiksmo (8 punktas: *currently, a whole new section of the city is being created on the right bank of the Neris River*).

Rezultatai taip pat rodo, kad daugiausia sunkumų kelia tos veiksmažodžio laikų formos, kurios sudaromos su pagalbiniais veiksmažodžiais. Be to, mokiniai dažnai nesugebėjo pasinaudoti tekste pateikiama informacija, kuri leistų teisingai parinkti veiksmažodžio formą. Pavyzdžiui, atliekant 6 punktą, reikėjo atsižvelgti į prievoksmį *currently*, kuris aiškiai apibrėžia veiksmo laiką ir jo pobūdį (esamasis eigos laikas). Tai, kad nemaža dalis šiame punkte rašė *is created* vietoje *is being created*, patvirtina, jog sėkmingai parinkus laiką ir net neveikiamosios rūšies formą, sunkumų sukėlė specifinė anglų kalbos veiksmažodžio kategorija – veikslas, kuri neturi tikslaus atitikmens lietuvių kalboje. Be to, dažniau klystama vartojant tas veiksmažodžio formas, kurioms sudaryti reikia pagalbinių veiksmažodžių (2 punktas: *prices have been rising steadily*).

Įdomu pastebėti, jog daug mokinių neteisingai atliko 11 punktą, kuriame tereikėjo perrašyti pateiktą veiksmažodžio bendratį jos niekaip netransformuojant (punkto sunkumas 25,75). Norint sėkmingai parinkti formą, tereikėjo pamėginti išversti sakinį į gimtąją kalbą ir taip pat žinoti, jog anglų kalboje bendratis dažnai vartojama tikslui reikšti. Beje, gana aukštas šio punkto skiriamosios gebos rodiklis (46,67) rodo, jog jis gerai atskyrė stiprius mokinius nuo silpnesnių.

Trečioji kalbos vartojimo testo užduotis

Pagal statistinės analizės rezultatus šios užduoties sunkumas buvo 44,86.

Užduotimi buvo tikrinami specifiniai gebėjimai: vartoti veiksmažodžius su tiesioginiais ir netiesioginiais papildiniais; vartoti laikus sąlygos šalutiniame sakinyje; vartoti leksines-gramatines struktūras (*have something done* ir *can't help doing something*); nekeičiant prasmės, perteikti veikiamosios rūšies veiksmą neveikiamąja; nekeičiant prasmės, perteikti tiesioginę kalbą netiesiogine.

Statistinė analizė rodo, kad dauguma mokinių sugeba: taisyklingai vartoti veiksmažodį su papildiniu, kai veiksmažodžio vartojimo modelį galima nuspėti išvertus sakinį į lietuvių kalbą (2 punktas: *The travel agent advised Jim to go on Tuesday*.); taisyklingai vartoti laikus sąlygos šalutiniame sakinyje (3 punktas: *I won't go to that party if they don't invite me*).

Dauguma mokinių nesugeba: taisyklingai vartoti specifinių anglišku leksinių-gramatinių struktūrų (5 punktas: *I am having my car repaired at the moment*; 7 punktas: *We couldn't help laughing when we watched the film*).

Mokinių klaidos vartojant specifines leksines-gramatines struktūras (5 ir 7 punktai) patvirtina, kad dauguma mokinių visiškai nesuprato arba neatpažino vartotinos struktūros ir nesėkmingi mėgino sukurti „naujus“ modelius. Tokio tipo anglų kalbos frazės dažnai neturi tikslių vertimo atitikmenų, todėl jų mokytis itin sunku.

Patarimai mokiniams

Atliekant atvirąsias kalbos vartojimo užduotis pirmiausia rekomenduojama perskaityti visą tekstą (kai užduotis sudaryta iš rišlaus teksto), mėginant suvokti pagrindinę mintį ir minties eigą. Perskaičius visą tekstą, rekomenduojama išnagrinėti sakinio struktūrą, mėginant nustatyti, kuri sakinio dalis praleista. Parinkus atsakymo variantą, reikėtų surasti kontekste atraminių žodžių ar frazių, kurie patvirtintų, jog pasirinktasis variantas teisingas. Tai gali būti aplinkybės, tarnybiniai žodeliai ar vienaarūšės sakinio dalys. Būtina patikrinti, ar pasirinktasis variantas logiškai dera prie tolesnio konteksto. Užpildžius visus tarpus, reikėtų dar sykį perskaityti visą tekstą ir pažiūrėti, ar įrašytasis žodis gramatiškai dera su kitais žodžiais (pvz., veiksnys ir tarinys yra to paties skaičiaus).

Pastebėta, jog mažiau klystama tuomet, kai pavyksta teisingai išversti tekstą/sakinį į lietuvių kalbą. Suvokus teksto prasmę, lengviau parinkti tinkamą anglišką atitikmenį. Kita vertus, būtina atkreipti dėmesį į tuos vartosenos atvejus, kai lietuviškos bendratys negali būti verčiamos į anglų kalbą bendratimis, pvz. po veiksmažodžio *suggest*.

Patarimai mokytojams

Ugdant kalbos vartojimo gebėjimus patariama dirbti teksto lygmeniu: mokyti išsiskaityti į kontekstą ir suvokti jo pagrindinę mintį/prasmę; sekti aprašomų įvykių eigą ir tik suvokus norimo išreikšti veiksmo prasmę, ieškoti atitinkamos formos. Reikėtų skatinti mokinius produkuoti sakinius, išreiškiančius aiškia mintį, o ne atskirus žodžius ar jų formas.

Svarbu pratinti analizuoti gramatinių formų lingvistinį kontekstą: nagrinėti sakinio struktūrą, atpažinti sakinio dalis, aptarti, kokiomis kalbos dalimis jos gali būti reiškiamos; aptarti veiksmažodžio formos reikšmę, išsiaiškinti, kodėl konkrečiame kontekste pavartota viena ar kita gramatinė forma, kokie konteksto ypatumai lemia tos formos pasirinkimą, kaip pasikeistų sakinio ar sakinio dalies prasmė, vartojant kitokią gramatinę formą.

4. Rašymo testo rezultatų analizė

Rašymo testo specifikacija

Testo lygis

Abi rašymo gebėjimų tikrinimo užduotys atitinka Bendrosiose programose ir išsilavinimo standartuose numatytus išplėstinio kurso rašytinio teksto kūrimo pasiekimų reikalavimus, kurie orientuojami į Europos Tarybos nustatytą kalbos mokėjimo lygį „Slenkstis“ (*Threshold*) (B1).

Testo formatas / Užduoties tipas

Rašymo testą sudaro dvi rašytinio teksto kūrimo užduotys, kuriomis prašoma parašyti žinutę ir pastraipą pagal pateiktą temą.

Kuriamo teksto ilgis

Bendra abiejų kuriamų tekstų apimtis – 230–270 žodžių (elektroninės žinutės – 120-140 žodžių, pastraipos – 110–130 žodžių).

Taškų skaičius

Maksimalus taškų skaičius – 25. Pirmajai užduočiai skiriama 14 taškų, antrajai užduočiai – 11 taškų.

Laikas

Abiem rašymo testo užduotims atlikti skiriama 90 minučių.

Pastaba: teoriškai numatomos 90 minučių, tačiau praktiškai mokiniai gali patys spręsti, kiek laiko skirti užduočiai.

Tikrinami gebėjimai

Rašymo testu tikrinami šie rašytinio teksto kūrimo gebėjimai:

- logiškai ir nuosekliai išdėstyti užduotį atitinkantį turinį, išryškinant pagrindines mintis ir jas pagrindžiant;
- parinkti tinkamą teksto išdėstymą pagal pateiktą užduotį;
- parinkti kalbos raiškos priemones, atitinkančias užduoties turinį ir rašymo tikslą;
- pritaikyti kalbos stilių pagal adresatą ir kuriamą situaciją;
- taisyklingai vartoti kalbos priemones.

Rašymo tikslai (intencijos) ir kuriamų tekstų tipai

Kuriant pirmosios užduoties (žinutės) tekstą reikia realizuoti tokia komunikacines intencijas: padėkoti, paprašyti, atsiprašyti, atsisakyti kvietimo, pasiteirauti, informuoti. Tekstas gali turėti aiškinimo ir aprašymo elementų.

Kuriant antrosios užduoties (pastraipos) tekstą reikia realizuoti minčių, jausmų, nuostatų raiškos komunikacinę intenciją. Tekstas gali turėti aiškinimo, samprotavimo (argumentavimo), aprašymo bei pasakojimo elementų.

Kuriamų tekstų temos

Rašymo testo temos atitinka Užsienio kalbos brandos egzamino programoje numatytą jaunimo gyvenimo temą, apimančią tokius potemių: mokymasis, kalbų mokymasis, laisvalaikis (knygos).

Strategijos, reikalingos rašymo testo užduotims atlikti:

- teisingas užduoties suvokimas,
- teisingas temos (ar pavadinimo) interpretavimas,
- teisingas pagrindinės komunikacinės intencijos suvokimas,
- tinkamas kuriamo teksto planavimas,
- minčių lietus, jų telkimas į pagrindines mintis, pateikiant jas iliustruojančių pavyzdžių.

Vertinimo kriterijai

Rašymo testas buvo vertinamas pagal egzaminio programoje numatytus bendruosius kriterijus. Jie pateikiami šioje lentelėje.

Kriterijus	Deskriptoriai	Svarba
Turinys	Komunikacinio tikslo pasiekimas Atitikimas temą Minties rišlumas (koherencija) Argumentų, detalių, pavyzdžių tinkamumas Turinio išsamumas, apimtis	30-25 proc.
Organizavimas Struktūra Forma	Loginis išdėstymas / seka / nuoseklumas Teksto struktūra/ skirstymas į tinkamas dalis Teksto dalių (su)jungimas Teksto rišlumas (kohezija) Apiforminimas (išdėstymas lape)	30-25 proc.
Kalbos priemonių vartojimas	Žodyno tinkamumas ir turtingumas Registro tinkamumas Struktūrų įvairovė ir sudėtingumas Gramatinis taisyklumas Leksinių ir gramatinių formų bei struktūrų tinkamumas ir taisyklumas	40-50 proc.

Konkrečios vertinimo skalės mokinių atsakymams vertinti pateikiamos statistinėje analizėje.

Rašymo gebėjimų tikrinimo testo rezultatai. Statistinės analizės interpretacija

Rašymo testo rezultatų vidurkis

Kaip matyti iš rašymo kalbos vartojimo testo taškų pasiskirstymo kreivės (žr. Statistinės analizės 5 diagrama, 2 p.), rašymo testo rezultatų vidurkis yra 14,45 taškų (iš 25 galimų). Statistinėje analizėje pateikta rašymo testo kreivė rodo, kad užduotis buvo vidutinio sunkumo.

Toliau pateikiama mokinių rašytinio teksto kūrimo gebėjimų analizė pagal atskiras rašymo testo užduotis bei pagal rašymo užduočių vertinimo lenteles (žr. Statistinės analizės 20–21 p). Analizė iliustruojama autentiškais mokinių tekstais, kurių kalba netaisyta.

Pirmosios rašymo užduoties (žinutės) rezultatų analizė

1 kriterijus. Turinys

Turinio įvertinimo procentinis pasiskirstymas pateikiamas Statistinėje analizėje (žr. 20 p.)

Statistinė analizė rodo, kad 68,5 proc. mokinių šioje užduotyje realizavo visas komunikacines intencijas bei įvykdė visus užduotyje nurodytus punktus. Tai, kad didelė dalis mokinių gerai susidorėjo su užduotimi ir turinio požiūriu išsamiai atliko užduotį, galima paaiškinti tuo, jog užduoties formuluotėje aiškiai nurodyti konkretūs punktai bei reikiamos komunikacinės intencijos. Be to, įdomu, jog pagal šį kriterijų mokiniai, laikę šių metų valstybinį egzaminą, beveik dvidešimčia procentų viršijo pernai metų pasiekimus (48,75 proc.). Tai galima paaiškinti tuo, kad mokiniams šis užduoties tipas yra įprastas.

Kiti vertinimai pagal turinio kriterijų yra pasiskirstę netolygiai, tačiau komunikacinio tikslo visiškai nepasiekė tik 1,75 proc. mokinių.

Mokinio A tekstas

Dear Ms Johnson,

I am writing to express my thankfulness about the prize I have won in Britain-Lithuania Association lottery. I really consider this new English dictionary as a very valuable gift and I am grateful to have such a practical book.

However, I regret to tell you that I will not be able to participate in you celebration on the 1st of July in Vilnius. I am having a science conference in Latvia and unfortunately the journey has been looked in an advance. It is a must for me to take part in that conference and there is absolutely nothing I can do about it.

Nevertheless, I hope I will be able to receive the prize later. I would be grateful if you could tell me, when I could arrive to the Association bure and take my prize.

Yours sincerely,

Petras Petraitis

Iš pateikto teksto matyti, kad mokinys aiškiai suprato komunikacinę kuriamo teksto intenciją ir atsakė į visus užduoties punktus: padėkojo už prizą, pasidžiaugė naudinga dovana, atsisakė kvietimo dalyvauti asociacijos renginyje, nurodė nedalyvavimo priežastį ir pasiteiravo, kada vėliau galėtų atvykti į biurą atsiimti prizo.

Toliau pateikiami tekstai turinio požiūriu yra kiek silpnesni. Mėginkime analizuoti, kodėl.

Mokinio B tekstas

Dear Ms Johnson,
I writing to you regard to your prize which I won in your organization. Thank you for your prize.
Firstly I think it is very benefit prize. Furthermore it's very needed present, I believe, that this dictionary helps to me learn English better. I am happy that I win this lottery.
I have a problem, I couldn't come to Vilnius in June 1th day, because will go to London and will come in Lithuania on June 5th day. It would be grateful if you understand me.
I want to ask, when I can come with you and take my prize?
Thank you for your time and assistance.
Your faithfully,
Ona Onaityte

Mokinio C tekstas

Dear Ms Johnson,
I am very happy, I can't believe, that I won this prize, but there is a little problem. I can't come to this ceremony to take this dictionary, because I should go to Latvia to my sister's married ceremony.
I am very thankful for this english dictionary. All the time I wanted to buy this dictionary, but it is too expensive for me. Now I don't need to borrow a dictionary from my friends. Dictionary is very good thing for students.
In conclusion I want to ask you some descriptions, how I can get this dictionary when I arrived.
When I have to come?
What time I have to come?
Can you give phone number to get information?
I wait your answer, write back soon.
Petras Petraitis

Kaip matyti iš B teksto, mokinys tarsi atsako į visus užduoties punktus, tačiau pastebimi minčių trūkiai ir netolygus jų išdėstymas. Rašydama, kad negalės atvykti liepos pirmąją, autorė nemini, kokia tai bus proga; neatvykimo priežastis labai neapibrėžta, nes neįvardijamas kelionės į Londoną tikslas.

Nepaisant to, kad dauguma mokinių puikiai realizavo komunikacines intencijas žinutėje, iš daugelio darbų matyti, kad kai kurių mokinių darbuose vis dar išlieka neapibrėžto, migloto rašymo problema, kurią rašymo specialistai dažnai vadina maskuote, arba mėginimu painiu rašymu pridengti minties skurdumą ar jos nebuvimą.

Mokinio C tekste turinys taip pat nėra išsamus, nes nėra aiškiai atsakyta į punktą, reikalaujantį paklausti, kada vėliau žinutės autorius galėtų atvykti į biurą atsiimti prizo. Tik žinant užduotį ir nuspėjant situaciją galima tai suprasti. Todėl mokinių B ir C tekstai turinio požiūriu įvertinti kiek mažesniu taškų skaičiumi – 2 (iš 3).

Vertinant teksto turinį, didelę reikšmę turi ir žodžių skaičius tekste. Maksimalus leistinas žodžių skaičius užduočiai atlikti buvo 140. Jei darbo apimtis nesiekia 100 žodžių, realizuoti visus užduoties punktus yra praktiškai neįmanoma.

Tik nedaugelyje ir labai silpnuose darbuose pasitaikė akivaizdi turinio klaida, kai neatsakoma į kelis reikalaujamus punktus arba žinutė visiškai neparrašyta. Tuo tarpu teksto organizavimas nemažai daliai mokinių pasirodė sunkiau įveikiama užduotis.

2 kriterijus. Teksto organizavimas

Teksto organizavimo įvertinimo procentinis pasiskirstymas pateikiamas Statistinėje analizėje (žr. 20 p.).

Pagal statistinės analizės rezultatus, 19,75 proc. mokinių organizavo ir išdėstė tekstą tinkamai. Šis rezultatas nežymiai skiriasi nuo pernykščio (16,50 proc.). Tinkamo organizavimo pavyzdys yra mokinio A

tekstas, kuriame tekstas pradedamas ir baigiamas reikiomomis formulėmis, kiekviena mintis yra tinkamai atskirta, pakanka jungiamųjų žodžių.

57,50 proc. mokinių teksto organizavimas buvo įvertintas 2 taškais iš trijų, tuo tarpu visiškai nesugebėjo organizuoti teksto 2,75 proc. mokinių (pernai 10,75 proc.). Taigi aiškėja, kad puikiai organizavo tekstą apie penktadalis visų kandidatų, likusieji mėgino tai daryti, o labai nedidelei daliai tai iš viso nepavyko.

Mokinių B ir C darbų pavyzdžiuose teksto organizavimas turi aiškių trūkumų. Mokinio B žinutės pradžioje mėginama tekstą organizuoti nuosekliai ir logiškai, apie ką liudija teisingai vartojamas jungiamasis žodis *firstly*. Tačiau tolimesnėse pastraipose jungiamieji žodžiai prapuola, mintys dėstomos tiesmukiškai ir negalvojant apie komunikacinio žanro reikalavimus. Teksto pabaigoje vėl atsiranda mandagumo frazė *thank you for your assistance*. Galop žinutė baigiama netinkama formule *yours faithfully*, kuri laiške, įvardijančiame adresatą (*Ms Johnson*), yra nevertotina.

Mokinio C darbe teksto rišlumo priemonių vartojama dar menčiau. Jungiamoji frazė *in conclusion*, deja, vartojama klaidingai, nes po jos einanti teksto atkarpa nėra paskutinė, o juolab ji nėra prieš tai dėstomo teksto išvada.

Pagrindinės tipinės klaidos pastebėtos teksto organizavime buvo šios:

- Tekstas akivaizdžiai perkrautas jungiamųjų žodžių arba jų iš viso nėra. Tiek šių, tiek praeitų metų darbai rodo, kad mokiniai dažnai neblogai išmoksta jungiamuosius žodžius, o labiausiai įsimena *first, second, third*, bei tai, kad jungiamuosius žodžius vartoti būtina. Tačiau perkraunant tekstą jungiamosiomis priemonėmis dažnai nebelieka minties.
- Neteisingai vartojami jungiamieji žodžiai (pavyzdžiui, jau minėti *in conclusion* mokinio C tekste), dėl to pažeidžiama argumentų logika.
- Nedažnai pasitaikanti klaida yra argumentų sekos nepaisymas. Tokiu atveju pradeda ne nuo padėkos, kuri šioje situacijoje būtų svarbiausia, o nuo neatvykimo priežasčių ar kitų užduoties punktų (žr. mokinio C tekstą). Tokiu būdu bendra žinutės funkcija lieka nevisiškai realizuota.

Reikėtų aptarti dažnai diskutuojamą problemą, ar žinutė turi būti skaidoma į pastraipas, ar pakanka, jog ji būtų išdėstoma viena pastraipa bei kaip vieną ar kitą minčių grupavimą vertinti. Žinutės rašymas viena pastraipa, ypač jei jos apimtis yra iki 100 žodžių, būtų visai natūralus. Šia egzaminu užduotimi prašoma parašyti 120–140 žodžių. Atsižvelgiant į tai ir į pakankamą turinio įvairovę (padėkoti, atsisakyti, nurodyti priežastį ir t.t.), būtų logiška tikėtis, kad tekstas bus skaidomas į pastraipas. Mokymo procese tai būtų rekomenduojama daryti. Egzamino užduotyje vertintinas ne tiek formalus teksto skaidymas ar neskaidymas pastraipomis, kiek nuoseklus ir logiškas minčių organizavimas, kuris natūraliai įgytų pastraipų formą. Tačiau jeigu žinutės autorius gali taip nuosekliai dėstyti mintis, kad jos susiklostytų į vieną pastraipą, tai galima būtų priimti kaip jo individualaus stiliaus bruožą. Taigi bendriausiu atveju tikėtumėmės daugiau nei vienos pastraipos, tačiau viena pastraipa surašytas tekstas, neturintis vidinių nuoseklaus rašymo problemų, taip pat yra priimtinas.

Komunikacinių intencijų realizavimas neretai susijęs su tinkamai toje sociolingvistinėje situacijoje parenkamomis leksinėmis ir gramatinėmis struktūromis.

3a kriterijus. Kalbos priemonių vartojimas: Leksinių ir gramatinių struktūrų sociolingvistinis tinkamumas

Leksinių ir gramatinių struktūrų sociolingvistinio tinkamumo įvertinimo procentinis pasiskirstymas pateikiamas Statistinėje analizėje (žr. 20 p.).

Remiantis statistine analize, 17 proc. mokinių, atlikdami pirmąją užduotį, vartojo sociolingvistinę situaciją atitinkančias leksines ir gramatines struktūras, tinkamą registrą bei priimtinas mandagumo normas. Tai sudaro nežymiai didesnę dalį nei pernai (12 proc.). Įdomu pažymėti, kad mokiniai iš esmės susidorojo su komunikacinio žanro reikalavimais, ir šiurkščių registro klaidų pasitaikė nedaug. Šį parametą nėra lengva įvertinti, nes pasitaikančios klaidos dažnai susijusios su mokiniu, o neretai ir mokytojo, gimtosios kalbos ir kultūros interferencija.

Pagrindiniai trūkumai, išryškėję analizuojant mokinių darbus pagal šį kriterijų, yra tokie:

- Pagal registrą nesuderinti kreipinys ir baigiamoji frazė (žr. mokinio B tekstą) arba baigiamosios frazės nebuvimas (žr. mokinio C tekstą).
- Netinkami žinutės baigiamieji sakiniai. Pvz:
Please write back.
Write back soon.
I'll be waiting your letter.
When I have to come?

- Sakytinio teksto elementai rašytiniame tekste. Pvz.:
Well, I am writing you this message...
I have a problem, I couldn't arrive to Vilnius...
- Mandagumo normų nepaisymas, per daug tiesmukiški klausimai, nesugebėjimas panaudoti tinkamos mandagumo formulės arba per daug formalus ir konteksto neatitinkantis tonas. Pvz.:
Maybe I can come some other day?
All in all I want to know when I can come.
So, very sorry, but I have my classes.
Write me back with the answer.
I will wait for your letter.
I can't come, cause I have my classes.

Visgi reikia pažymėti, kad dauguma mokinių teisingai įvertino sociolingvistinę situaciją ir iš esmės laikėsi reikiamų mandagumo normų. Mokinių, kurie visiškai nesugebėjo parinkti registro bei sociolingvistinę situaciją atitinkančių leksinių ir gramatinių struktūrų ir kurių darbai pagal šį kriterijų buvo įvertinti 0, buvo vos 2,75 proc.

Kitas analizuojamas kriterijus atspindi minčių raiškos rašomąją kalba tikslumą ir parenkamų kalbos priemonių idiomatiškumą, būdingą tai kalbai raišką.

3b kriterijus. Kalbos priemonių vartojimas: Leksinių ir gramatinių struktūrų taisyklingumas

Leksinių ir gramatinių struktūrų taisyklingumo įvertinimo procentinis pasiskirstymas pateikiamas Statistinėje analizėje (žr. 20 p.).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad skirtingai nuo kitų vertinimo kriterijų, gramatinio taisyklingumo statistiniai duomenys rodo, kad puikiai valdančių gramatines ir leksines struktūras yra vos 6,5 proc. mokinių, tuo tarpu gramatiniu ir leksiniu požiūriu 0 taškų įvertintų darbų buvo 17 proc. Likusieji pasiskirstė tarp 1 ir 2 taškų.

Analizuojant mokinių darbus pagal šį kriterijų, išryškėjo tokie pat trūkumai, kaip ir kalbos vartojimo teste. Nesinorėtų vardyti akivaizdžių, kartais visai elementarių, kalbos vartojimo klaidų, kaip netinkamai sudaromi ir/arba vartojami veiksmažodžio laikai, modalinių veiksmažodžių klaidos, itin gausios artikielių vartojimo klaidos, sąlygos ir laiko šalutinių sakinių klaidos ir pan. Labiausiai reikėtų atkreipti dėmesį į tranzityvinių veiksmažodžių vartojimą, prielinksnių klaidas bei žodžių junglumo (kolokatų) problemą. Tranzityviniai veiksmažodžiai reikalauja objekto, t.y. po jų turi būti vartojamas vienas ar keli daiktavardžiai ar jį pakeičiantys žodžiai, pavyzdžiui, *tell me/John/him/etc. the truth, give her/Janet/them/etc a book*. Kitaip tariant, šie veiksmažodžiai be objekto negali būti vartojami (palyginkite netranzityvųjį *swim*, nereikalaujantį jokio objekto). Tuo tarpu dažnas mokinys vis tiek rašė: *I am writing to thank for the prize; I would like to tell that I will not come...* ir pan.

Prielinksnių klaidos greičiausiai yra gimtosios kalbos erdvės suvokimo perkėlimo į užsienio kalbą rezultatas, kai, pavyzdžiui, lietuviškas kryptį nurodantis prielinksnis *į* realizuojamas, sprendžiant iš viso pluošto mokinių darbų, vieninteliu anglišku *to*. Tuo tarpu su veiksmažodžiu *arrive* leidžiami tik *at* arba *in*. Pasitaikė ir kitų prielinksnių klaidų, pavyzdžiui: *I will introduce you with my new friend, I was angry on him* ir t.t..

Dar gausesnės yra žodžių junglumo ir žodyno klaidos, atsiradusios greičiausiai dėl gimtosios kalbos įtakos. Pavyzdžiui:

- With all my wish to come to your office...*
- I am happy to know I have won, I was surprised when I knew the fact etc.*
- I want to study something with the English language.*
- I will not be able to take part in your occasion.*
- I will not be able to come to your organised event.*
- An early reply would be appreciated.*
- I would like to importe my English news.*

Antrosios rašymo užduoties (pastraipos) rezultatų analizė

1 kriterijus. Turinys

Turinio įvertinimo procentinis pasiskirstymas pateikiamas Statistinėje analizėje. (žr. 21 p.)

Remiantis statistinės analizės rezultatais maždaug ketvirtadalis laikusiųjų valstybinį egzaminą (25,75 proc.) parašė pastraipą, kuria puikiai atsakė į temą, pateikė taiklių detalių, visas turinys atitiko temą. Šis rodiklis yra dvigubai geresnis už pernykštį (12,50 proc.). Tai, kad mokiniai sugeba puikiai suprasti užduotį, rodo žemiau pateikiama mokinio D pastraipa.

Mokinio D tekstas

The book „The crime and the punishment” written by very famous Russian novelist Dostojevsky is one of most suitable books that should be included in the list of “Top Ten Books for teenagers”. Firstly, it is a novel full of psychology so you need to think a lot all the time. Moreover, this book is a good way to prevent teenagers from the crimes because they see a big punishment at the end of the story. Lastly, the main character is a young man. To my mind, every young person would find something close to his heart in character’s features or behaviour. The book „The crime and the punishment” is well known all over the world, so why every teenager shouldn’t read it?

Atsižvelgiant į šių metų patirtį, reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad iš pirmo žvilgsnio nesudėtinga tema apie perskaitytą knygą kai kuriems mokiniams sudarė problemų dėl to, kad kai kurie iš viso šioje srityje menkai orientuojasi. To priežastis, matyt, yra ta, kad mokiniai mažai skaito. Taip atsirado pastraipų apie neįtikėtinas ir neegzistuojančias knygas, pavyzdžiui, T. Johnsono *Teenager’s life*, J. Biliūno *Metai*, J. Marcinkevičiaus *Kliudžiau* ir t.t. Puikiai mokiniams žinomas romanas *Altorių šešėly* kai kurių mokinių darbuose buvo priskirtas keliems su V. Mykolaičiu-Putinu nieko bendra neturintiems autoriams. Be to, menką literatūrinę išprusimą parodė ir tie mokiniai, kurie mėgino sukurti tai, ko nėra, pavyzdžiui, rašė, kad romanas *Altorių šešėly* yra apie paauglių gyvenimą ir jų nuotykius bei kitus nebūtus dalykus. Vertinimo instrukcijoje tokių dalykinių klaidų vertinimas nebuvo numatytas, nes literatūros žinių tikrinimas nėra šios užduoties tikslas. Ateityje brandos egzaminų vertinimo instrukcijos rengėjai turėtų numatyti, kaip įvertinti rašytinio teksto turinio elementus, atspindinčius rašančiojo bendrą (ne)išprusimą, ir rodančius jo intelektualinę (ne)brandą.

Turinio požiūriu pastraipos, neatitinkančios minimalių reikalavimų ir įvertintos 0 taškų (iš 3), sudarė 14,50 proc. Tai galėjo įvykti dėl kelių priežasčių: pirma, užduotis neatlikta, antra, žodžių skaičius buvo mažesnis nei 100, trečia, turinys neatitiko temos. Paanalizuokime mokinio E tekstą.

Mokinio E tekstas

Jurga Ivanauskaitė Wich and Rain

In my opinion, this book should be included in the list of “Top Ten Books for Teenagers”. This book is different from others, because reading of this book is hard understandable. The teenager should read that book very careful, should use his all imagination by trying to understand it. “Wich and Rain” author tried to learn people not do bad thing to catch other, every time try to understand catch other. She tried to show to her readers the world from another side, try to look deeper. Ivanauskaitė tried to learn teenagers to formate their opinions.

Kaip matyti iš mokinio E pastraipos, mokinys tarsi rašo apie jam patikusią knygą, tačiau taip ir lieka neaišku, kodėl tą knygą reikėtų pasirinkti kaip vieną geriausiai paaugliams tinkančių knygų. Rašoma, kad knyga sudėtinga, kad ji turi auklėjamą reikšmę, tačiau tik žinant, ko reikalaujama, galima toliau interpretuoti autoriaus žodžius ir daryti prielaidą, kad auklėjamoji knygos vertė ypač aktuali jaunimui, kad jauniems žmonėms taip pat praverstų lavinti vaizduotę ir pan. Tačiau pačiame darbo turinyje nei vieno šių dalykų nėra. Beje, pastraipos ilgis – 97 žodžiai, dėl ko net ir pasitelkiant reikiamus argumentus greičiausia nepavyktų gerai išplėtoti minties. Taigi, šiame mokinio darbe pateikiamas atsakymas yra labai siauras, jeigu iš viso atsakymu galima laikyti kelias užuominas apie Ivanauskaitės knygą ar tokius teiginius, kad knyga yra labai skirtinga, nes sunku suprasti jos siužetą, atsakymu.

Panagrinėkime kitą pastraipą.

Mokinio F tekstas

There are three books in this series. They are called: „The fellowship of the ring”, „Two towers”, „Return of the king”. This story brings you to ancient times, where little hobit gets a mission to carry the ring to Mordor and destroy it there. Along the main mission there are many different and exiting guest’s. This story has many mythical heroes like elves, hobits, orcs...

I think this book should be included in the list of „Top Ten Books for Teenagers” because of many exiting journeys, mythical creatures, wars and battles. Teenagers like these sort of things, but this book is not only for them. I think even old people will like reading „Lord of the rings”.

The author wrote this book in style wich then you read like travel along with heroes. I think every teenager should read this book.

Pirmoji šio teksto dalis skiriama knygų turiniui papasakoti. Į užduoties sąlygą atsakoma tik antrosios pastraipos dviem pirmaisiais sakiniais. Toliau šioje pastraipoje keliami visiškai kita mintis (apie tai, kad ir vyresnio amžiaus žmonėms ta knyga gali patikti). Toliau rašoma apie knygos stilių, nesiejant šios minties su

užduota tema. Nepaisant to, kad žodžių skaičius pakankamas, ši pastraipa turinio požiūriu vertintina mažiausiu taškų skaičiumi, kaip pateikianti pernelyg siaurą atsakymą į duotąją temą.

Turinio bei išdėstymo požiūriu įdomi yra mokinio G pastraipa.

Mokinio G tekstas

'Da Vinci code' is a modern detective with a very dynamic plot and interesting characters. There is so much action that you could hardly find elsewhere. Robberies, shouts, pursuits, murders, car crashes, lively and sharp dialogues - everything in high detail - is just what a young 'adventure explorer' needs. However, there is also another, more complicated and mysterious side of the book. The main ideas circle about Christianity as a religion with very humanative roots. The book is based on absolutely true facts and the author gives lots of shocking ideas about what clues the most famous Renaissance painters hid in their paintings. A combination of modern detective and ancient mysteries is a result of this best-seller, which undoubtedly should be enjoyed by every teenager.

Tie, kurie moko rašyti, tikriausiai puikiai žino, kad pastraipa konstruojama apie teminį sakinį (*topic sentence*), kuriuo reiškiamą pagrindinę mintis. Tradiciškai tas sakinytis būna pastraipos pradžioje. Po jo seka argumentai, pavyzdžiai ir pan. Tačiau labai dažnai galime pamatyti ir kiek kitaip konstruojamas pastraipas, kai teminis sakinytis atsiranda pabaigoje, išdėsdamas argumentus. Tokios pastraipos pavyzdys ir yra aptariamoji paskutinė pastraipa. Autorius nuosekliai išdėsto argumentus ir pabaigia tuo, ko buvo reikalaujama: teminiu sakiniu, kuriame teigia, kad šią knygą įtraukti į paaugliams rekomenduojamų knygų sąrašą vertėtų dėl dviejų joje esančių ir paaugliams patinkančių dalykų: šiuolaikinio detektyvo bruožų ir atskleidžiamų senovės paslapčių.

Kitas pastraipos vertinimo kriterijus yra jo organizacija ir struktūra, kas net ir tokios nedidelės apimties tekste, atrodo, sukėlė šiek tiek sunkumų.

2 kriterijus. Teksto organizavimas

Teksto organizavimo įvertinimo procentinis pasiskirstymas pateikiamas Statistinėje analizėje (žr. 21 p.).

Pagal statistinės analizės rezultatus, tik 17,25 proc. darbų pastraipa buvo išdėstoma taip, kad tekstas būtų rišlus ir nuoseklus, teiginiai logiškai dėstomi ir tinkamai siejami. Įdomu, jog palyginus su pernai metų rašiniu, tai – aukštesnis rodiklis (pernai buvo 11 proc.) Tinkamo teksto organizavimo pavyzdys yra mokinių D ir G tekstai.

Analizuojant mokinių darbus buvo pastebėti šie trūkumai, susiję su teksto organizavimo kriterijumi:

- nepaisoma formaliųjų pastraipai taikomų kriterijų, ir į užduotį atsakoma keliomis pastraipomis (žr. mokinio F tekstą);
- loginio nuoseklumo klaidos tiek visoje pastraipoje (pavyzdžiui, mokinio F tekstas, kai nemotyvuotai atsiranda visiškai nauja mintis apie tai, kad knyga turėtų patikti ir vyresniems žmonėms), tiek atskiruose argumentuose (pvz., visiškai trivialis teiginys: *the book is easy to read because it is written in Lithuanian*);
- teksto siejimo priemonės naudojamos neteisingai, jų trūksta (mokinio E tekstas) arba yra nenatūraliai daug;
- nėra tiksliai suformuluotos ir išreikštos pagrindinės minties, rašoma aptakiomis nieko nesakančiomis, vienodai kelioms knygoms tinkančiomis frazėmis: *it is a book about young people and their life ir pan.*

3a kriterijus. Kalbos priemonių vartojimas: Leksinių ir gramatinių struktūrų sociolingvistinis tinkamumas

Leksinių ir gramatinių struktūrų įvairovės ir tinkamumo įvertinimo procentinis pasiskirstymas pateikiamas Statistinėje analizėje (žr. 21 p.).

Statistinės analizės rezultatai rodo, kad net 36,25 proc. tinkamai vartojo leksines ir gramatines struktūras, gausų žodyną, tinkamą registrą (plg. pernai – tik 16 proc.). Registro nepaisė, nebuvo įvairovės 11,25 proc. (vertinti 0 taškų) mokinių.

Analizuojant darbus leksinių ir gramatinių struktūrų įvairovės bei tinkamumo požiūriu, išryškėjo tokios tipinės klaidos:

- netinkamas registras: vartojamos rašytiniam tokio pobūdžio tekstui nebūdingos santrumpos (*I'll, you've, 'cause ir t. t.*), sakinio teksto elementai (*speaking generally ..., what I am trying to say, itin dažnai vartojami įterpiniai really ir I think*);
- neįvairios, paprastos leksinės ir gramatinės struktūros: trumpučiai, trijų-keturių žodžių sakiniai, labai elementarus žodynas, kuriuo dažnai reiškiamos ir itin primityvios mintys.

Buvo nemažai darbų, kuriuose vartojamos sudėtingesnės struktūros, kai kurie sudėtingesni žodžiai (*dynamic plot, entire life, to cope with depression, shows no mercy ir t.t.*). Tačiau pasitaikė ir tokių, kuriuose

vartojamos sudėtingos struktūros yra netaisyklingos, o sudėtingesnio žodyno žodžiai – ne vietoje. Kad tokių darbų buvo išties nemažai, rodo leksiniu ir gramatiniu požiūriu gana žemai įvertinti darbai.

3b kriterijus. Kalbos priemonių vartojimas: Leksinių ir gramatinių struktūrų taisyklingumas

Leksinis ir gramatinio taisyklingumo procentinis pasiskirstymas pateikiamas Statistinėje analizėje (žr. 21 p.) Statistinės analizės rezultatai rodo, kad to 8,25 proc. mokinių rašė visiškai taisyklinga kalba. Tuo tarpu net 24,25 proc. darbų gramatinio taisyklingumo požiūriu buvo įvertinti 0 taškų.

Analizuojant mokinių darbus pagal šį kriterijų, išryškėjo tokie patys trūkumai, kaip ir kalbos vartojimo teste bei žinutėje: tokios elementarios klaidos kaip didžiųjų raidžių rašymas (*english, lithuanian*, pavadinimai mažosiomis raidėmis ir pan.), rašybos ir skyrybos klaidos (kablelis prieš *that* (kad), kabutės pavadinime kaip lietuvių kalboje „The crime and the punishment“ ir t. t.), neteisinga žodžių tvarka sakinyje (*Jim asked has he found the answer to this question*), gausios artikelio klaidos bei kiek sudėtingesnės klaidos, kurias kartais nelengvai atpažįsta ir vertintojai:

- tranzityvinių veiksmažodžių klaidos (žr. leksinis ir gramatinis taisyklingumas žinutės vertinime);
- prielinksnių vartojimo klaidos (žr. leksinis ir gramatinis taisyklingumas žinutės vertinime):
The book is interesting because it tells about adventures ir pan.;
- žodžių darybos klaidos: *unmaterial things, the book has a learning worth.*
- žodyno klaidos, greičiausiai iš gimtosios kalbos perkelti žodžių junginiai, pavyzdžiui:
Parents could help their children how to do their life easier.
Teenagers are not determined what kind of literature they are fond of.
This well-written Anna Solovej's book...
Recently he has stopped facing all the problems which are so common among teenagers.
The book is involved in a literature course.
The book is easily understandable [suprantama?].
The book is easily read.
The books is easily readable.
The problem is very actual.
There are interesting facts about very known people.
I especially recommend this book...
Teenagers have large workloads.
There are many books which could pretend to the Top Ten Books for Teenagers.
They should take the example from Liudas Vasaris.
I especially recommend this book...
[It] is a modern detective (t. b. detective story).

Rekomendacijos mokiniams ir mokytojams

- Ugdyti(s) poreikį skaityti gimtąją ir užsienio kalba, nes tik taip įgyjamas supratimas apie daugelį literatūros ir kultūros dalykų, lengviau susidorojama su rašytinio teksto kūrimo turiniu, išmokstama kalbai būdingų žodžių junginių, idiomų.
- Mokyti(s) teisingai interpretuoti pavadinimą, kuris dažnai apsprendžia pagrindinę idėją ir jos plėtojimo kryptį bei pobūdį. Mokyti(s) suvokti kuriamo teksto apimtį žodžiais, pavyzdžiui, mokykloje duoti užduotis nurodant žodžių skaičių.
- Tinkamai planuoti rašymo procesą: grupuoti mintis į esmines ir smulkesnes, nenukrypstant nuo pagrindinės rašto darbo idėjos. Mokyti(s) grupuoti mintis ir sudaryti rašto darbo planą nepilniais sakiniais ir frazėmis išdėstant juos juodraštyje. Taip būtų galima taupyti laiką egzaminu metu.
- Rašant mokyti(s) skirti daugiau dėmesio teksto organizavimo detalėms: formuluoti pagrindinį teminį sakinį pastraipoje, nuosekliai logiškai dėstyti pagrindines mintis ir jas pagrindžiančias detales, tinkamai vartoti teksto siejimo priemones, nedidelio teksto neperkrauti bereikšmėmis frazėmis.
- Ugdyti poreikį ieškoti „angliškos“ raiškos priemonių, atkreipiant dėmesį į „netikrus draugus“, t.y. žodžius, kurie skamba panašiai kaip gimtojoje kalboje, tačiau turi visai kitą reikšmę, pavyzdžiui, *actual* nevertotinas reikšme *aktualus*.
- Skirti dėmesio pagrindiniams anglų kalbos skyrybos ypatumams.

5. Bendrosios rekomendacijos

Dėl kalbinių gebėjimų ugdymo

Esminės rekomendacijos dėl kalbinių gebėjimų ugdymo pateikiamos kartu su atskirų testo dalių analize (1, 2, 3, 4 analizės dalys). Daugiau bendrojo pobūdžio rekomendacijų galima rasti 2004 metų valstybinio brandos egzamino analizėje (5).

Dėl atvirųjų atsakymų vertinimo

Atvirieji ir pusiau atvirieji atsakymai geriau atspindi mokinių žinias ir gebėjimus negu uždarieji atsakymai, nes uždaruosius atsakymus galima atspėti net ir nežinant teisingo atsakymo. Atvirosios ir pusiau atvirosios užduotys leidžia objektyviau įvertinti mokinius, efektyviau derinti kriterinio ir norminio vertinimo principus, sėkmingiau įgyvendinti valstybinio egzamino tikslus – įvertinti mokinių pasiekimus ir paskirstyti juos konkursinėje eilėje. Atvirųjų ir pusiau atvirųjų užduočių vertinimo instrukcijos turėtų numatyti diferencijuotą atsakymų vertinimą, siekiant kuo tiksliau ir objektyviau įvertinti kiekvieno individualaus mokinio žinias ir gebėjimus.

Dėl rašymo užduočių formulavimo

Pasiteisino užduoties parašyti elektroninę žinutę formulavimas lietuvių kalba. Kai užduotis formuluojama ne tiksliai (anglų) kalba, mokinys negali dalies teksto perkelti iš užduoties formuluotės ir įvesties į savo kuriamą tekstą. Taip pateikta užduotis padeda objektyviau įvertinti kiekvieną mokinį kriterijų atžvilgiu ir geriau įvertinti visus mokinius norminiu atžvilgiu. Reikėtų toliau tęsti tokią praktiką.

Dėl rašymo testo vertinimo instrukcijos

Tinkamai paskirstytas taškų svoris įvairiems vertinimo aspektams leido tiksliau įvertinti mokinių darbus. Pavyzdžiui, žinutės turiniui ir organizavimui buvo skirti 6 taškai, o kalbos vartojimui (priemonių spektrui bei taisyklingumui) – 8, kadangi visas reikalingas turinys jau buvo numatytas užduoties įvestyje. Rengiant vertinimo kriterijus svarbu atsižvelgti į užduoties formuluotę ir pateiktus įvesties punktus.

Dėl rašymo užduočių turinio

Mokant rašyti per anglų kalbos pamokas ir formuluojant rašymo užduotis, patartina apimti tokius turinio elementus, kurie padėtų ugdyti ir vertinti mokinių brandą. Mokymo ir vertinimo užduotys turėtų apimti ir bendruosius gebėjimus (analizuoti, lyginti, kritiškai mąstyti, vertinti ir pan.), ir bendrąsias žinias apie pasaulį, o ypač žinias apie savo kraštą ir kultūrą (literatūrą, istoriją, geografiją ir pan.). Tokio pobūdžio užduotys turėtų padėti mokiniams ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją, geriau pažinti savo kraštą ir išmokti užsienio kalba perteikti informaciją apie savo krašto kultūrą.

6. Literatūra

1. *2004 ir 2005 metų brandos egzaminų programa. Užsienio kalba. Anglų, prancūzų, rusų, vokiečių.* Lietuvos respublikos švietimo ir mokslo ministerija, Nacionalinis egzaminų centras. 2003.
2. Council of Europe. 2001. *Common European Framework of Reference for Languages: learning, teaching, assessment.* Cambridge: CUP.
3. *Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos ir išsilavinimo standartai. XI-XII klasei.* Vilnius, 2002.
4. *Valstybinių brandos egzaminų rezultatai. Statistinė analizė. Kokybinė analizė.* 2004. Anglų kalba. NEC.